

**ЛУГАНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

**ЗА СПРИЯННЯ
ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
З ВІДНОВЛЕННЯ ТА НАЛАГОДЖЕННЯ МИРУ**

**ЮРИДИЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ**
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
до 100-річчя СНУ ім. В. Даля**

**«КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ»**

**24-25 жовтня 2019 року
м. Сєвєродонецьк
Україна**

Сєвєродонецьк, 2019

Рекомендовано Вченою радою юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (протокол №2 від 31 жовтня 2019 р.)

Редакційна колегія :

Арсентьєва О.С., доц., к.ю.н.
Татаренко Г.В., доц., к.ю.н.
Котова Л.В., доц., к.ю.н.
Капліна Г.А., доц., к.ю.н.
Держак Н.О., доц., к.е.н.
Овчаренко Є.І., доц., д.е.н.
Лазніков В.М., начальник управління з питань нормативно-правової роботи та децентралізації Луганської ОДА

Рецензенти:

Розовський Б.Г., проф., д.ю.н.
Руденко М.В., проф., д.ю.н.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Конституційно-правові засади адміністративної реформи в Україні» : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів, співробітників ЗВО і наукових організацій, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (24-25 жовтня 2019 р.) – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. – 180 с.

Мета конференції – аналіз та розробка нових механізмів функціонування системи державного управління, здатних забезпечити становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії; формування системи державного управління, що відповідатиме потребам і запитам людей, головним пріоритетом діяльності якої стане служіння національним інтересам українського народу; обговорення основних конституційних засад децентралізації державної влади та реформування публічної адміністрації в Україні; пошук шляхів вирішення проблем реалізації повноважень органів місцевого самоврядування та їх ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування; реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів; аналіз фінансово-правових аспектів діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації; обговорення перспектив функціонування публічної адміністрації з урахуванням зарубіжного досвіду її реформування; підвищення кваліфікації персоналу місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування; обговорення реформ системи судострою та юстиції; залучення провідних вчених та практиків до обговорення й оцінки сучасних проблем децентралізації з метою забезпечення сталого розвитку регіонів..

Друкється в авторській редакції.

УДК [342.25:35]+316.4.063.3 (477:061.1.ЄС)
© Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2019
© Луганська обласна державна адміністрація, 2019

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Семенова М.В.,

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник відділу
загальних проблем формування та реалізації інноваційної політики
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України,*

адвокат,

керуючий партнер ПП

«Юридична фірма «Семенова и Партнери»,

м. Харків, Україна

В 2014 році Україна вперше стикнулася з питанням захисту своїх громадян, які постраждали внаслідок подій в Криму, Севастополі, та окремих районах Донецької та Луганської областей та зіткнулася з найбільшим внутрішнім переміщенням у Європі з часів Другої світової війни. Станом на 15 липня 2019 року 2019 р. за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (Далі – ВПО) взято на облік 1 391 034 переселенці з тимчасово окупованих територій Криму, м. Севастополь, Донецької та Луганської областей. Але через те, що реєструвалися далеко не всі, а деякі одразу після фактичного переміщення змінили своє місце реєстрації, реальна кількість переселенців становить набагато більшу кількість ВПО, що отримали такий статус через збройний конфлікт та насилля. Україна входить у десять країн світу з найбільшою кількістю ВПО, що отримали такий статус через збройний конфлікт та насилля. Українська держава поступається лише країнам Середнього Сходу – Сирія (6,6 млн ВПО), Ірак (3,3 млн), Ємен (2,5млн); а також країнам Африки – Судан (3,2 млн), Нігерія (2,1 млн), південний Судан (1,7 млн), Пакистан (1,5 млн) та випереджає Афганістан (1,2 млн). Серед європейських країн наша держава знаходиться на першому місці. Україна випереджає Туреччину (близько 1 млн). Азербайджан (564 тис. осіб), Кипр (272 тис.), Грузію (239 тис.) тощо. Найбільш ВПО зареєстровано в Донецькій, Луганській, Харківській, Запорізькій, Дніпропетровській, Київській областях[1, с. 56-67].

З того часу минуло майже шість років, було прийнято велику кількість спеціальних законів та інших нормативно-правових актів, що стосуються захисту таких осіб, але нажаль як само це законодавство так і практика його застосування виявились непослідовними, суперечливими та не забезпечили основоположних прав ВПО, які гарантовано Конституцією України та нормами міжнародного права, зокрема Європейською Конвенцією про права людини, в тому числі виборчі права.

Відповідно до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи 2006(6) Керівних принципів ООН з питання про переміщення осіб усередни країни людину чи групу людей, які були змушені або зобов'язані покинути чи залишити свої будинки або місця звичайного проживання, зокрема внаслідок або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або створеною людиною лих і які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів, вважають ВПО.

Згідно ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII від 20.10.2014 (Далі – Закон № 1706-VII) ВПО є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Згідно до Рекомендації ПАРЄ 1459(2005) Про усунення обмежень на волевиявлення від 24.06.2005 року [2] Виборчі права – основа для демократичної легітимності та представництва політичного процесу.

Згідно до ст. ст. 69, 70, 71, 103 Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії. Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення. Конституційний склад Верховної Ради України - чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загаль-

ного, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Згідно до ст. 8 Закону № 1706-VII Внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах шляхом зміни місця голосування без зміни виборчої адреси згідно з частиною третьою статті 7 Закону України "Про Державний реєстр виборців", Закону № 1706-VII.

Факт відносно того, що ВПО, згідно з Українським законодавством не мають права голосувати на місцевих виборах незалежно від терміну перебування на підконтрольній Україні території, що не відповідає нормам міжнародного та національного права. є загально відомим фактом. Але, після президентських та парламентських виборів 2019 року виявилося, що деякі ВПО суттєвим чином обмежені в виборчих правах взагалі. Так виявилося, що відповідно до ч. 3 ст. 7 Закону України «Про державний реєстр виборців» № 698-V від 22.02.2007 (Далі – Закон № 698-V) за мотивованим зверненням виборця, який має право голосу на відповідних виборах чи референдумі, орган ведення Реєстру може тимчасово (на період їх проведення) змінити виборцю місце голосування (виборчу дільницю) без зміни його виборчої адреси. Таке звернення подається до органу ведення Реєстру за місцезнаходженням зазначеної виборцем виборчої дільниці або за виборчою адресою не пізніше ніж за п'ять днів до дня голосування на відповідних виборах чи референдумі. Тимчасова зміна місця голосування виборця (виборчої дільниці) підтверджується посвідченням за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, яке видається виборцю.

При цьому ст. 8 Закону № 698-V прямо встановлено, що виборчою адресою виборця є адреса, за якою зареєстровано його місце проживання відповідно до Закону України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні"; виборча адреса виборця, який не має зареєстрованого місця проживання, визначається за погодженням із центром обліку, який відповідно до закону веде облік бездомних осіб, або соціальною службою, у складі якої утворено структурний підрозділ для ведення обліку бездомних осіб, або органом ведення Реєстру за мо-

тивованим зверненням виборця; виборчою адресою військовослужбовця строкової служби є адреса дислокації військової частини (формування). виборчою адресою виборця, який відбуває покарання у вигляді арешту, позбавлення або обмеження волі, є адреса установи виконання покарань; виборчою адресою виборця, який проживає чи перебуває за межами України, є його поштова адреса в країні проживання (перебування). Але цим законом не передбачені будь-які умови щодо виборчої адреси ВПО. Це в свою чергу призводить до того, що ВПО на Президентських та парламентських виборах 2019 були лишені права змінити місце голосування в загальному порядку, який передбачене для всіх громадян України, які перелічені в ст. 8 Закону № 698-V. Наприклад, особа, яка зареєстрована в м. Харків, може змінити місце голосування на будь-яку виборчу дільницю України, звернувшись до ОВК за місцем своєї виборчої адреси. Натомість ВПО можуть звернутися для зміни місця голосування тільки до того округу в межах якого вони збігаються голосувати. Таким чином, особа, яка є ВПО, мешкає в Харкові та збирається голосувати в день виборів в м. Київ, повинна їхати тільки до той ОВК в м. Київ, де вона буде знаходитись в день виборів, а потім повертатися до Харкова і в день виборів знову їхати у Київ по справах у день голосування. Оскільки це не завжди можливо, багато ВПО не мали можливості віддати свій голос своєму кандидату на Президентських та парламентських виборах в 2019 році.

Вважаю, що єдиним шляхом забезпечення виборчого права ВПО, що дозволить реалізувати своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах шляхом зміни місця голосування без зміни виборчої адреси є тільки внесення змін до Закону ст. 8 Закону № 698-V, якими буде встановлено, що виборчою адресою ВПО є адреса, яка вказана в довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Л і т е р а т у р а

1. *О. Уварова Бізнес і права людини в умовах внутрішнього переміщення: Загальна концепція, наявний досвід та ситуація в Україні (проект). За підтримки Проєкту Ради Європи «Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень» в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2021. Київ. 2019. С. 111.*

2. Резолюція 1459 (2005) Парламентской Ассамблеи Совета Европы «Об устранении ограничений на право голоса». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_715 (дата звернення - 10.10.2019).

ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРОСВІТИ НАСЕЛЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Татаренко Г.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного права СНУ ім. В. Даля,
м. Северодонецьк, Україна*

*«Не вартий свободи і людського права той народ,
що з них не користує»
(Кость Левицький)*

Розвиток держави як правової та соціальної, формування свідомого громадянського суспільства та зміцнення нації потребують високого рівня правової культури, що базується на усвідомленні та дотриманні принципів пріоритету прав людини, верховенства права, законності, забезпеченості захисту публічних інтересів.

Безумовно, що: «Права людини та інтереси держави не завжди збігаються, але, прагнення їх поєднати - шлях до демократії» [1] і саме право виступає одним із засобів досягнення демократичних цінностей, налагодження діалогу між суспільством та державою, гарантією реалізації прав, свобод та інтересів суспільства та держави. «Отримані в ході правової просвіти знання повинні перетворитися на особисте переконання, в міцну установку суворо слідувати правовим розпорядженням, а потім - у внутрішню потребу і звичку дотримуватися правовий закон, проявляти правову і політичну активність» [2].

Рівень правової культури залежить від наявності правової підготовки та сформованої системи переконань щодо важливості права, розуміння необхідності слідувати правовим приписам, системи навичок та вмінь щодо реалізації права. Стаття 57 Конституції України гарантує